

03.2026

διαΝΕΟσις

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Οι Έλληνες για την Τεχνητή Νοημοσύνη: Ελπίδα και ανησυχία για ένα αβέβαιο μέλλον

Ηρακλής Βογιατζής

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο,
Εντεταλμένος Διδάσκων Κοινωνιολογίας, ΕΚΠΑ

Μάρτιος 2026

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Η έρευνα της διαΝΕΟσις.....	5
Ο «κύκλος πανικού» της ΤΝ.....	6
Μεταξύ ενθουσιασμού και ανησυχίας.....	10
Οι Ελληνίδες και η ΤΝ	11
Νέα και παλιά γενιά μπροστά στην ΤΝ	13
Τεχνολογικός πανικός ή τεχνολογικό φαντασικό;.....	14
Η μηχανική μάθηση ως «κοινωνική» τεχνολογία	16
Νέος μοντέρνος Προμηθέας.....	18
Η τεχνολογία σε χρήση: Μια ερμηνεία της εμπιστοσύνης.....	20
Χαρτογραφώντας τα φαντασικά για την ΤΝ	22
Η γεφύρωση μεταξύ αισιοδοξίας και καχυποψίας.....	25
Συνεργασία με την ΤΝ στην καθημερινή ζωή	27
Συμπεράσματα.....	29
Βιβλιογραφικές αναφορές	31

Εισαγωγή

Η εμφάνιση νέων τεχνολογιών συνοδεύεται πάντα από μεγάλα ερωτήματα. Η τελευταία δεκαετία έφερε στις ζωές μας τεράστιες τεχνολογικές αλλαγές, με την ανάπτυξη των μοντέλων μηχανικής μάθησης και τις εφαρμογές τους. Μετά το 2022 επεκτάθηκε η χρήση τέτοιων εφαρμογών στην καθημερινότητα, με διαλογικά συστήματα (chatbot), όπως το ChatGPT και το Gemini. Οι αλλαγές αυτές γέννησαν και νέα ερωτήματα στους πολίτες. Τι ακριβώς είναι η Τεχνητή Νοημοσύνη (TN); Πώς με βοηθά; Θα επηρεάσει τη νέα γενιά; Με κάνει πιο γρήγορο στη δουλειά μου;

Η ρευστή σχέση μας με την TN αντανακλάται στη δημόσια σφαίρα, όπου οι ανησυχίες για το μέλλον αποκτούν μία ακόμα διάσταση: Μετατρέπονται από ερωτήματα σε υπαρξιακές απειλές. Θα μας πάρουν τις δουλειές οι μηχανές; Η TN απειλεί με αφανισμό την ανθρωπότητα; Χάνει ο άνθρωπος την ικανότητά του για κριτική σκέψη εφόσον οι μηχανές πλέον λαμβάνουν έξυπνες αποφάσεις; Οι ανησυχίες διογκώνονται, καθώς ο δημόσιος λόγος και οι τίτλοι των ρεπορτάζ κατακλύζουν τις οθόνες των κινητών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Στον αντίποδα των υπαρξιακών απειλών, η TN ενσωματώνεται με πολλούς και νέους τρόπους. Ωστόσο, η γρήγορη υιοθέτηση γεννά νέα προβλήματα. Αυτό έγινε εμφανές, όταν η Deloitte επέστρεψε 439.000 αυστραλιανά δολάρια στην κυβέρνηση της Αυστραλίας, χρήματα που πληρώθηκε για μια συμβουλευτική έκθεση. Έπειτα από έλεγχο, αποκαλύφθηκε ότι ήταν γεμάτη λάθη και παραποιημένες πηγές, μιας και είχε γραφτεί με τη βοήθεια της TN (Kissin, 2025). Το ενδιαφέρον δεν είναι τα ανύπαρκτα δεδομένα που δημιούργησαν οι «παραισθήσεις» («hallucinations») του λογισμικού της Deloitte, άλλωστε και οι αναφορές που συντάσσονται από ανθρώπους πολλές φορές βρίθουν ανακρίβειών. Αυτό που βγήκε στην επιφάνεια είναι κάτι πιο σύνθετο. Η ικανότητα ενός λογισμικού να συντάσσει εκθέσεις απειλεί την ίδια την αγορά των συμβουλευτικών εταιρειών, γεγονός που τις ωθεί να εντάξουν τη χρήση του βιαστικά, πριν το κάνει κάποιος άλλος, απειλώντας να ταράξει τις ισορροπίες της αγοράς.

Οι υπαρξιακές απειλές δεν παίρνουν μονάχα τη μορφή κινδύνου, αλλά συμπλέκονται με την πολιτική οικονομία, τις κοινωνικές αξίες, τις καθημερινές

ανάγκες και τις ανθρώπινες πρακτικές. Οι τεχνολογίες αποκτούν μια κοινωνική «ώθηση», η οποία δεν καθορίζεται μόνο από τον τρόπο που αλλάζουν την κοινωνία μακροπρόθεσμα. Η τεχνολογία καθορίζει ένα πλαίσιο συζήτησης, εντός του οποίου, συνήθως, παράγονται αντιφατικές ερμηνείες και θέσεις. Αφενός κυριαρχούν υπαρξιακές απειλές γύρω από την εργασία, το περιβάλλον και την εκπαίδευση. Αφετέρου η καθημερινότητά μας είναι γεμάτη από αλληλεπιδράσεις με την ΤΝ, τις περισσότερες φορές, δε, προσερχόμαστε σε αυτήν οικειοθελώς, ζητώντας της να μας διευκολύνει ή να μας διασκεδάσει. Όσο αναπτύσσεται η καινοτομία, όσο πιο τρομακτικά ικανή γίνεται η ΤΝ, τόσο πιο οικεία μάς είναι η παρουσία της, τόσο περισσότερο τη χρησιμοποιούμε.

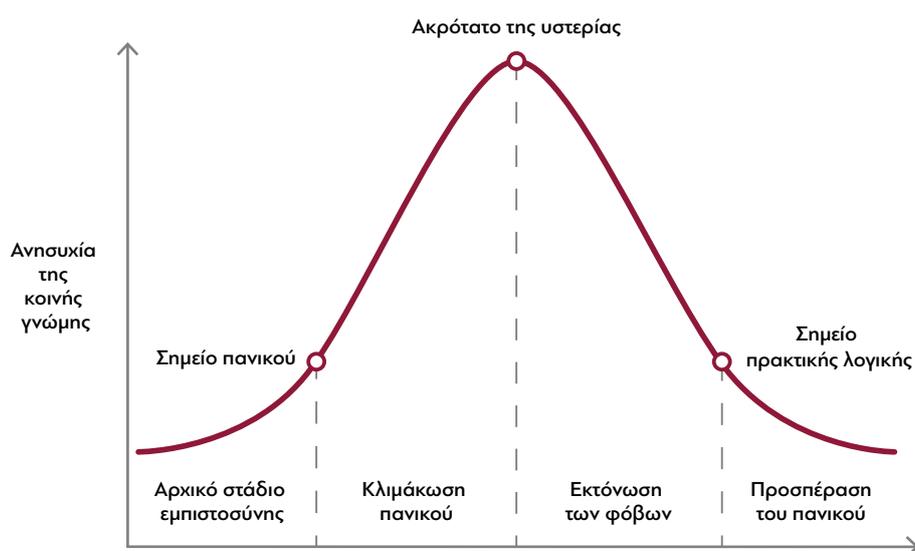
Η έρευνα της διαNEOσις

Η έρευνα του οργανισμού διαNEOσις με τίτλο «Τι πιστεύουν οι Έλληνες για την Τεχνητή Νοημοσύνη» (2026) έρχεται να φωτίσει αυτό το ομιχλώδες τοπίο, να χαρτογραφήσει αυτές τις αντιφάσεις και ίσως να τις εξηγήσει. Οι αντιλήψεις γύρω από την ΤΝ αποτελούν σίγουρα έναν δείκτη χρήσιμο για τη μέτρηση της διάχυσης της τεχνολογίας και τη σχεδίαση στρατηγικών γύρω από τους τρόπους ενσωμάτωσης της καινοτομίας στην ελληνική κοινωνία. Όμως, εκτός από αυτό, η έρευνα μπορεί να συνεισφέρει στην ικνηλάτηση των προσδοκιών, των φόβων και των πρακτικών που χαρακτηρίζουν τη σχέση μας με τις νέες τεχνολογίες, βοηθώντας στη χάραξη πολιτικών και δράσεων προκειμένου να σχεδιάσουμε έναν καλύτερο τρόπο συσχέτισης με αυτές.

Ο «κύκλος πανικού» της ΤΝ

Το 2018, ο Καναδοαμερικανός οικονομολόγος Robert Atkinson, πρόεδρος του Information Technology and Innovation Foundation (ITIF), κλήθηκε να καταθέσει ως ειδήμονας στην Επιτροπή Little Hoover της Πολιτείας της Καλιφόρνια. Η επιτροπή αυτή εξετάζει τη λήψη μέτρων απέναντι στην επερχόμενη έλευση της ΤΝ και κυρίως τις επιδράσεις της στην εργασία. Το ITIF κλήθηκε ως μία από τις σημαντικότερες δεξαμενές σκέψης για θέματα που αφορούν την επιστήμη και την τεχνολογία. Ο Atkinson (2018) παρουσίασε μπροστά στην επιτροπή ένα διάγραμμα το οποίο ονόμασε –επιλέγοντας την αμφιλεγόμενη πρακτική της χρήσης ψυχιατρικών όρων με μη κυριολεκτικό τρόπο– «Κύκλο Τεχνολογικού Πανικού». Σύμφωνα με αυτό, κάθε τεχνολογική αλλαγή επιδρά στην κοινή γνώμη γραμμικά, ακολουθώντας τέσσερα στάδια.

Γράφημα 1. «Κύκλος Τεχνολογικού Πανικού»

Πηγή: Atkinson, R. D. (2018). *Testimony of Robert D. Atkinson, President, Information Technology and Innovation Foundation, Before the Little Hoover Commission, Hearing on Economic and Labor Force Implications of Artificial Intelligence*. Information Technology and Innovation Foundation.

Στην αρχή, η κοινωνία αντιμετωπίζει με θετικό τρόπο τη νέα τεχνολογία, οραματίζεται έναν καλύτερο κόσμο με αυτήν και φαίνεται να εμπιστεύεται την ανάπτυξή της. Στο δεύτερο στάδιο, όταν η τεχνολογία είναι πια ορατή και έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται, η ανησυχία της κοινής γνώμης αυξάνεται και μάλιστα ραγδαία, καθώς οι αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων φαίνονται να πλησιάζουν επικίνδυνα. Η αρχική εμπιστοσύνη στη νέα τεχνολογία δίνει τη θέση της στον πανικό. Στην περίπτωση της ΤΝ, η ανησυχία διογκώνεται στη δημόσια σφαίρα όχι μόνο εξαιτίας των πραγματικών απειλών που οι πολίτες βλέπουν στην τεχνολογία, αλλά και από τις προβλέψεις των ειδικών και τη δυσκολία κατανόησης των βασικών αρχών που τη διέπουν. Η άνοδος της ανησυχίας οδηγεί σε έναν τεχνολογικό πανικό, ο οποίος θα βρει τα όριά του φτάνοντας στο «ακρότατο της υστερίας», όπως το ονομάζει.

Στο τρίτο στάδιο του διαγράμματος, ο πανικός ξεφουσκώνει, μιας και οι πραγματικές πτυχές της τεχνολογίας θα υπερβούν την ανησυχία, όσο οι άνθρωποι θα ανακαλύπτουν με τις προσωπικές τους εμπειρίες την ΤΝ και όχι μέσω απόψεων ή προβλέψεων τρίτων. Η αποκλιμάκωση οδηγεί από το «ακρότατο της υστερίας» στο «σημείο πρακτικής λογικής», όπου η τεχνολογία αντιμετωπίζεται με διαφορετικούς όρους. Τέλος, μετά το «σημείο πρακτικής λογικής», η κοινωνία προχωρά με την τεχνολογία, εντάσσοντάς την όπως ακριβώς έχει συνηθίσει να κάνει στις προηγούμενες ιστορικές περιόδους. Το διάγραμμα του «Κύκλου Τεχνολογικού Πανικού» φαίνεται να εξηγεί πολλές στιγμές στη δημόσια σφαίρα: τις δηλώσεις περί του «τέλους της ανθρωπότητας» (Bousquette, 2025) από μεγιστάνες του τεχνολογικού κλάδου, τους φόβους για την άνοδο της ανεργίας λόγω της αυτοματοποίησης (Ford, 2015), αλλά και τις οικονομικές αναλύσεις για την πιθανότητα μιας επενδυτικής φούσκας στην ΤΝ (Hao, 2025). Θα αντιπαραβάλουμε τις παραπάνω υπαρξιακές απειλές με τα δεδομένα που συνέλεξε η Metron Analysis για λογαριασμό της διαΝΕΟσις σχετικά με τις πεποιθήσεις των Ελλήνων για την ΤΝ.

Ο πανικός γύρω από την ΤΝ μπορεί να μοιάζει αναπόφευκτος, όμως η πραγματικότητα αποδεικνύεται πιο ενδιαφέρουσα αν κοιτάξουμε αυτά τα δεδομένα. Μια έρευνα κοινής γνώμης για την ΤΝ, την οποία πραγματοποίησε το Pew Research Center (Kennedy et al., 2025) στις ΗΠΑ, το 2025, αναδεικνύει τα φαντάσματα που πλανώνται πάνω από την κοινωνία. Σύμφωνα με αυτήν, πάνω από τα μισά άτομα που συμμετείχαν νιώθουν περισσότερο προβληματισμένα παρά ενθουσιασμένα για την εξέλιξη της ΤΝ. Το ποσοστό αυτό πέντε χρόνια πριν, το 2021, έφτανε μόλις το 37%. Ο προβληματισμός φαίνεται να είναι πιο έντονος στα άτομα κάτω των 30 ετών, σε αντίθεση με αυτά άνω των 65, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι ανησυχίες δεν αποτελούν φοβικό ένστικτο μιας γενιάς που δεν έχει οικειότητα με αυτές τις τεχνολογίες. Στην ερώτηση για την επίδραση της ΤΝ στη δημιουργική ικανότητα των ανθρώπων, οι μισοί ερωτηθέντες απάντησαν πως η ΤΝ θα επιδράσει αρνητικά. Τέλος, την εικόνα της υπαρξιακής απειλής

συμπληρώνει το μεγάλο ποσοστό απαντήσεων που δηλώνουν ότι η κοινωνική διακινδύνευση είναι υψηλή.

Κοιτώντας τα δεδομένα της έρευνας για τις ΗΠΑ, φαίνεται πως η άνοδος των ανησυχιών δεν συνοδεύεται με αύξηση της απόρριψης της τεχνολογίας. Οι πιο κρίσιμες περιοχές στις οποίες πρέπει να εφαρμοστεί η ΤΝ είναι η πρόβλεψη καιρικών συνθηκών, ο εντοπισμός οικονομικών εγκλημάτων και η παραγωγή νέων φαρμάκων. Επιπλέον, το 63% των ενήλικων ερωτηθέντων αλληλεπιδρά με την ΤΝ τουλάχιστον μερικές φορές την εβδομάδα, ενώ το 73% διατίθεται να συνεργαστεί με την ΤΝ, έστω και λίγο, κατά την εκτέλεση απλών καθημερινών καθηκόντων (Kennedy et al., 2025).

Σε μια αντίστοιχη έρευνα του ITIF, το 2024, με τίτλο «What does the public think about AI?» (Dupont et al., 2024), βλέπουμε έναν στους τρεις εργαζόμενους των ΗΠΑ να χρησιμοποιεί τεχνολογίες μεγάλων γλωσσικών μοντέλων (Large Language Models ή LLMs), όπως το ChatGPT, και το 68% να δηλώνει τη σαφή χρησιμότητά τους. Σημαντικά ποσοστά των ερωτηθέντων υποστήριξαν τις θετικές επιδράσεις, όπως για παράδειγμα ότι η ΤΝ μπορεί να ελαφρύνει την εργασία από βαρετές δραστηριότητες της καθημερινότητας και να επιταχύνει σημαντικά την επιστημονική έρευνα. Αρκετό ενδιαφέρον προκαλεί η σύμπτωση των παραπάνω ευρημάτων από τις ΗΠΑ με τα ευρήματα της διαNEOσις, για την ελληνική κοινή γνώμη, όπως θα δούμε και παρακάτω.

Παρόμοιες διακυμάνσεις παρατηρούνται και στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Σε μια έρευνα της εταιρείας YouGov στον ευρωπαϊκό χώρο, παρατηρείται αφενός η σχεδόν καθολική συμφωνία στην εφαρμογή νομικών ρυθμίσεων και περιορισμών στην ΤΝ. Όμως, την ίδια στιγμή, οι θετικές απόψεις για την επίδρασή της είναι σταθερά μεγαλύτερες από τις αρνητικές σε όλες τις χώρες της έρευνας και ανεξάρτητα από το ποσοστό χρήσης της τεχνολογίας (YouGov, 2025). Την ίδια στάση υπογραμμίζει και μια έρευνα κοινής γνώμης του Ευρωβαρόμετρου, τον Φεβρουάριο του 2025, στην οποία αποτυπώνεται η θετική προδιάθεση των πολιτών απέναντι στην ΤΝ, καθώς πάνω από το 60% των Ευρωπαίων βλέπει θετικά την είσοδο των ρομπότ και της ΤΝ στον εργασιακό χώρο. Πάνω από το 70% δηλώνει πως αυτά θα συνεισφέρουν στην αύξηση της παραγωγικότητας [European Commission's Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion (DG EMPL), 2025].

Ενδιαφέρουσες είναι και οι διαπιστώσεις της διεθνούς έρευνας του Pew Research Center (Roushter et al., 2025), η οποία διεξήχθη σε 25 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Αποτυπώνει συγκριτικά δεδομένα για τις κυρίαρχες αντιλήψεις γύρω από την ΤΝ. Στην Ελλάδα εμφανίζεται ένα σημαντικό ηλικιακό κενό ανάμεσα στα άτομα που ακούν ή διαβάζουν συχνά για την ΤΝ. Αυτός είναι ένας δείκτης ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, ο οποίος στην περίπτωση της χώρας μας φαίνεται να είναι πολύ

υψηλότερος στις ηλικίες 18-34 (68%), σε αντίθεση με τις ηλικίες 50 και άνω (20%). Επίσης, η Ελλάδα παρουσιάζει συνεκτική εικόνα σε σχέση με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες στον ίδιο δείκτη, όσον αφορά τον γενικό πληθυσμό. Αξιοσημείωτη είναι η καταγραφή της δυσπιστίας τόσο απέναντι στην ΤΝ (αίσθημα ανησυχίας παρά ενθουσιασμού 47%, 5η συνολικά χώρα στις 25) όσο και στην ικανότητα των ελληνικών θεσμών να τη ρυθμίσουν νομικά (73% καθόλου ή ελάχιστη εμπιστοσύνη, 25 μονάδες πάνω από τη δεύτερη στην κατάταξη χώρα, τις ΗΠΑ). Το μεγάλο ενδιαφέρον των νεαρότερων Ελλήνων για την ΤΝ διασταυρώνεται με την ανησυχία τους για τις κοινωνικές επιπτώσεις της και με τη δυσπιστία απέναντι στην ικανότητα των θεσμών να αντιδράσουν.

Την εικόνα έρχεται να συμπληρώσει η έρευνα της Eurostat, η οποία δημοσιεύτηκε τον Φεβρουάριο του 2026. Σε αυτήν καταγράφεται η ορμή με την οποία οι νέες γενιές αγκαλιάζουν την ΤΝ στην καθημερινότητά τους, παρά τους αυξημένους φόβους. Η χρήση των εργαλείων Παραγωγικής Τεχνητής Νοημοσύνης (Generative AI) στους νεαρούς Ευρωπαίους ηλικίας 16-24 φτάνει στο ποσοστό 63,8%, με βασικότερους τομείς εφαρμογής τους την ιδιωτική τους ζωή και την εκπαίδευση. Η Ελλάδα αποτελεί την πρώτη χώρα στη λίστα, με το 83,5% των νέων να δηλώνει πως χρησιμοποιεί τέτοια εργαλεία για την παραγωγή κειμένου, εικόνων κ.ά. (Eurostat, 2026).

Μεταξύ ενθουσιασμού και ανησυχίας

Τα στοιχεία της πανελλαδικής έρευνας κοινής γνώμης της διαΝΕΟσις έρχονται να συνομιλήσουν με τα παραπάνω.

Ακολουθώντας το μοτίβο των αντίστοιχων διεθνών ερευνών, παρατηρείται η ευρεία εξοικείωση του ελληνικού κοινού με τον όρο ΤΝ. Το 80,1% του κοινού γνωρίζει τι είναι και μόλις το 5% αγνοεί αυτήν την τεχνολογία. Ένα σημαντικό ποσοστό, πάνω από έξι στα δέκα άτομα του γενικού πληθυσμού, έχει αλληλεπιδράσει με τέτοια συστήματα. Η ορατότητα της ΤΝ διαπερνά σχεδόν το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας, με διάφορες διακυμάνσεις. Ωστόσο, η δημοφιλία των συστημάτων ΤΝ ισορροπεί ανάμεσα στον τεχνολογικό ενθουσιασμό και στην τεchnοφοβία. Η αμφιθυμία που παρατηρούν οι διεθνείς έρευνες, που αναφέραμε νωρίτερα, καταγράφεται και στην ελληνική κοινή γνώμη. Στο σύνολο των ερωτηθέντων που γνωρίζουν τι είναι η ΤΝ, υπερισχύει το ενδιαφέρον (54,8%) προς την τεχνολογία, ενώ το 45,8% δηλώνει επιφύλαξη ή καχυποψία. Η εμπιστοσύνη προς την ΤΝ ισοβαθμεί με τον φόβο (περίπου 12%), ενώ το αίσθημα της αισιοδοξίας για το μέλλον της είναι υπερδιπλάσιο (15%) από αυτό της απαισιοδοξίας (6,4%).

Εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι το ποσοστό που δηλώνει ότι δεν έχει κανένα συναίσθημα, το οποίο φτάνει μόλις το 4,8%, αναδεικνύοντας τη μοναδικότητα που χαρακτηρίζει αυτήν την περίοδο ανάπτυξης της ΤΝ. Η τεχνολογία αυτή δεν αφήνει αδιάφορους τους πολίτες, καθώς εμφανίζεται ως ριζοσπαστική και μέρος μιας συνολικότερης κοινωνικής μετάβασης. Συνεπώς, δεν μπορεί να περιοριστεί στο πεδίο των ειδικών, των κλειστών εργαστηρίων ή του χώρου παραγωγής, αφορά πλέον σχεδόν το σύνολο της κοινωνίας.

Οι Ελληνίδες και η ΤΝ

Αυτές οι απόψεις δεν διαπερνούν με την ίδια ένταση όλο τον πληθυσμό. Παρατηρώντας τα δεδομένα της έρευνας, γίνονται έντονες οι διαφορές ανάμεσα στις απόψεις των δύο φύλων όσον αφορά τα συναισθήματα που προκαλεί η ΤΝ. Οι γυναίκες εκφράζουν λιγότερη αισιοδοξία (11%) σε σχέση με τους άνδρες (19,4%) και σημαντικά λιγότερο ενδιαφέρον (48,4% έναντι 61,8%). Κρίσιμη είναι η έμφυλη διαφοροποίηση στο συναίσθημα του φόβου απέναντι στην ΤΝ, όπου οι γυναίκες εμφανίζουν υπερδιπλάσιο ποσοστό (16,6%) από τους άνδρες (7,1%).

Η συζήτηση για την ΤΝ δεν οργανώνεται μόνο γύρω από έναν γενικό «φόβο για την τεχνολογία», αλλά και γύρω από συγκεκριμένες ανισότητες. Στην ερώτηση για τις επιδράσεις της ΤΝ σε διάφορες όψεις της ζωής, οι γυναίκες εμφανίζουν μεγαλύτερη συχνότητα αρνητικών απαντήσεων από τους άνδρες, σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες. Διαφορά παρατηρείται και στην ερώτηση για τη χρήση της ΤΝ, με τις γυναίκες να απαντούν καταφατικά σε ποσοστό 59,8% σε σύγκριση με το 70,5% των ανδρών.

Η στάση αυτή, σε διαφορετικές χώρες, έχει ερμηνευτεί ως φόβος, ο οποίος σχετίζεται με τη φυσικοποίηση ή και την επιδείνωση των έμφυλων ανισοτήτων από την τεχνολογία (Zhan, 2024). Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η «ενσάρκωση» της ΤΝ. Πολλές τεχνολογίες, όπως η ψηφιακή βοηθός Alexa, παρουσιάζονται με γυναικεία μορφή ή φωνή, έτοιμες να εξυπηρετήσουν πειθήνια τους χρήστες, ενισχύοντας στερεότυπα γύρω από τον ρόλο των γυναικών, αλλά και μια αίσθηση απειλής. Επιπρόσθετα, συστήματα ΤΝ τα οποία αξιολογούν αιτήσεις εργασίας και βιογραφικά έχουν κατηγορηθεί πολλές φορές για διακρίσεις εις βάρος γυναικών, ιδίως μεγαλύτερης ηλικίας (Stanford University, 2025).

Ένα ακόμα ζήτημα που τίθεται με σκληρούς όρους είναι η δυνατότητα χρήσης εργαλείων ΤΝ, όπως το Grok της εταιρείας X, για τη δημιουργία πορνογραφικού περιεχομένου (deepfakes). Αυτό το σύστημα δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να μετατρέψουν απλές φωτογραφίες σε σεξουαλικό περιεχόμενο, με τα θύματα αυτής της πρακτικής να είναι κυρίως γυναίκες και παιδιά (Siddiqi, 2026). Η ευκολία πρόσβασης σε τέτοιες τεχνολογίες επιτείνει τις ανησυχίες, τονίζοντας ότι ο φόβος των γυναικών δεν είναι σύμπτωμα

τεχνολογικής άγνοιας (όπως προκύπτει από τα υψηλά ποσοστά χρήσης των τεχνολογιών του Διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης), αλλά προέρχεται από την αλγοριθμική μεροληψία (bias), τη χωρίς περιορισμούς χρήση της τεχνολογίας και τον ανθρωπομορφισμό της ΤΝ.

Η αλγοριθμική μεροληψία εμφανίζεται στα συστήματα ΤΝ, καθώς αυτά εκπαιδεύονται με δεδομένα που αντανακλούν ήδη υπάρχουσες κοινωνικές ανισότητες και έτσι τείνουν να τις αναπαράγουν και να τις ενισχύουν. Ο εγκιβωτισμός των διακρίσεων μέσα στο «μαύρο κουτί» της τεχνολογίας αποκρύπτει την κοινωνική τους διάσταση, καθώς εμφανίζονται ως ουδέτερα αποτελέσματα ενός αλγορίθμου. Έτσι, κάνουν αρκετά δύσκολο το καθήκον του ελέγχου και της αμφισβήτησής τους.

Νέα και παλιά γενιά μπροστά στην ΤΝ

Αντίστοιχες διαφοροποιήσεις βλέπουμε ανάλογα με την ηλικία. Το ενδιαφέρον των Ελλήνων για την ΤΝ παρουσιάζει πτωτική τάση όσο αυξάνεται η ηλικία των ερωτηθέντων, με τα άτομα 17-24 ετών να κυριαρχούν με 64,5% έναντι 45,2% των 65 και άνω. Η καχυποψία και ο φόβος δείχνουν να επηρεάζουν σημαντικά τους ανέργους, τους συνταξιούχους και τα άτομα που ασχολούνται με τα οικιακά. Εμφανίζεται, λοιπόν, ένα μοτίβο σε κατηγορίες που βρίσκονται εκτός της παραγωγικής διαδικασίας, άρα και σε μια ευάλωτη κοινωνική θέση. Επίσης, σημαντική είναι η διακύμανση των συναισθημάτων ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο. Τα αρνητικά συναισθήματα τείνουν να μειώνονται όσο ανεβαίνουμε στις βαθμίδες της εκπαίδευσης και τα θετικά κυριαρχούν σε όσους και όσες έχουν μεταπτυχιακές σπουδές.

Όσον αφορά την ταξική διαφοροποίηση, τα δεδομένα δείχνουν πως ο φόβος είναι πιο έντονος στη μέση και κατώτερη τάξη (17,6%) σε αντίθεση με τη μεσαία και την ανώτερη (9,7% και 10,9%, αντίστοιχα), ενώ τα θετικά συναισθήματα της εμπιστοσύνης/σιγουριάς και της αισιοδοξίας αποτελούν προνόμιο της ανώτερης τάξης (25% και 22,5%, αντίστοιχα), σε αντίθεση με τη μεσαία ή την κατώτερη τάξη που τα ποσοστά κυμαίνονται από 7% έως 15% περίπου.

Άφρα για το τέλος ένα ακόμα δεδομένο που τραβά την προσοχή και ίσως σχετίζεται με τα προηγούμενα. Η χρήση της ΤΝ φαίνεται να παρουσιάζει μια σημαντική διακύμανση, ανάλογα με το εισόδημα. Τα άτομα με εισόδημα κάτω των 1.000 ευρώ χρησιμοποιούν τέτοια εργαλεία σε ποσοστό 55,2% (με την αρνητική απάντηση να συγκεντρώνει 44,8%). Όσο αυξάνεται το εισόδημα τόσο αυξάνεται και η ψαλίδα: Τα άτομα με εισόδημα πάνω από 3.000 ευρώ απαντούν θετικά σε ποσοστό 85,1%.

Η εμπειρία των Ελλήνων σχετικά με την ΤΝ δεν αποτελεί ένα ζήτημα αριθμητικό, η μέτρηση του οποίου βοηθά στη μελέτη μεμονωμένων κοινωνικών πεποιθήσεων. Προσεγγίζοντας κοινωνιολογικά τους μετασχηματισμούς, θέτουμε ερωτήματα γύρω από τη φύση των σχέσεων που αναπτύσσουν οι άνθρωποι με την ΤΝ. Ποιες είναι οι αξίες που απειλούνται; Τι προκαλεί αυτόν τον κίνδυνο; Υπάρχουν πολιτικές ανάσχεσής του;

Τεχνολογικός πανικός ή τεχνολογικό φαντασιακό;

Θα μπορούσαμε εύκολα να εντάξουμε τα παραπάνω ευρήματα σε ένα αφήγημα τεχνολογικού πανικού. Η ελληνική κοινή γνώμη στέκεται στο σύνολό της με πολύ ενδιαφέρον και με κάποια επιφύλαξη απέναντι στην ΤΝ. Είναι αυτό σύμπτωμα μιας ελλιπούς γνώσης, το οποίο θα περάσει με την πάροδο του χρόνου; Εύκολα θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η κοινή γνώμη γνωρίζει λίγα για τις καινοτόμες λύσεις της ΤΝ και η έλλειψη πληροφορίας οδηγεί, μοιραία, στον φόβο. Σε αυτήν την περίπτωση, καθήκον των πολιτικών που χαράσσονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο είναι να γεφυρώσουν το «έλλειμμα πληροφόρησης», προκειμένου να προετοιμάσουν την κοινωνία για τις αλλαγές. Αυτό θα είχε μια βάση αν δεν υπήρχε μια ξεκάθαρη αποτύπωση της χρήσης της ΤΝ από ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων (65%) όλων, σχεδόν, των ηλικιών. Η αντιφατική εικόνα ενός πληθυσμού που στέκεται με φόβο ή αμφιθυμία απέναντι στη νέα τεχνολογία, ενώ παράλληλα την εντάσσει στην καθημερινότητά του, δεν αποτελεί παράδοξο ή μέρος ενός φυσικού κύκλου πανικού. Η ανάλυση που θα επιχειρήσω στέκεται στον αντίποδα μιας τέτοιας ανάγνωσης.

Το πρόβλημα πάνω από το οποίο στεκόμαστε αφορά τις πρόσφατες τεχνολογίες, ωστόσο είναι αρκετά παλιό. Η αντιστοίχιση των προσωπικών ανησυχιών που διακατέχουν τα άτομα με τις αντίστοιχες κοινωνικές διεργασίες και θεσμούς που ευθύνονται γι' αυτές βρίσκεται στον πυρήνα της επιστήμης της Κοινωνιολογίας εδώ και πολλές δεκαετίες (Mills, 1959). Η κοινωνιολογική έρευνα και η παραγωγή θεωρίας γύρω από την ΤΝ μπορούν να προβάλουν νέα αφηγήματα, τα οποία καθίστανται αόρατα από τον πομπώδη λόγο των μεγάλων τεχνολογικών μονοπωλίων. Αυτή η ελίτ των ειδικών και των επιχειρηματιών συμμετέχει στον δημόσιο διάλογο με το αφήγημα ενός «μαγευτικού ντετερμινισμού» (Campolo & Crawford, 2020) γύρω από την ΤΝ. Οι τεχνικές βαθιάς μηχανικής μάθησης (deep learning) περιβάλλονται με έναν μανδύα «υπερφυσικών» ικανοτήτων ακρίβειας και ευστοχίας, δημιουργώντας μύθους γύρω από τον τρόπο κατασκευής και λειτουργίας αυτών των συστημάτων. Τα αφηγήματα στοχεύουν το ευρύ κοινό, το οποίο καλείται να «μαγευτεί» από τη βαθιά μηχανική μάθηση, αντί να κατανοήσει τις δυνατότητες και τα όρια που τη χαρακτηρίζουν. Ωστόσο, αυτό το είδος οραματισμού δεν είναι πρωτόγνωρο, η ιστορία βρίθει αντίστοιχων παραδειγμάτων, όπου φαντασιακά της μιας ή της άλλης κοινωνικής ομάδας

απέδιδαν διάφορες ιδιότητες στην τεχνολογία. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελούν τα τεχνολογικά φαντασιακά γύρω από τον ρόλο του Διαδικτύου και του Παγκόσμιου Ιστού, τα οποία, σε αντίθεση με τον «μαγευτικό ντετερμινισμό», έδιναν έμφαση στη δημιουργία κοινοτήτων, συμμετοχικών τεχνολογιών και εκδημοκρατισμού της δημόσιας σφαίρας (Flichy, 2007).

Η ιστορία της τεχνολογίας, όπως και αυτή της ΤΝ, είναι γεμάτη από πεποιθήσεις και ιδέες γύρω από την ανθρώπινη σκέψη και το πώς αυτή μπορεί να περάσει στις μηχανές. Το επιστημονικό πεδίο της ΤΝ δεν παραμένει ίδιο στην πορεία του χρόνου. Μεταβάλλεται και εξελίσσει τις τεχνικές του, όπως ακριβώς μεταβάλλονται και εξελίσσονται οι κοινωνικές πεποιθήσεις γύρω από αυτό. Τι ακριβώς συμβαίνει αυτήν τη φορά;

Η μηχανική μάθηση ως «κοινωνική» τεχνολογία

Την τελευταία δεκαετία, η ΤΝ βγήκε από μια μακρά περίοδο περιθωριοποίησης, τον λεγόμενο «χειμώνα της ΤΝ» (Bostrom, 2014). Κατάφερε να ορθοποδήσει και να εδραιωθεί χάρη στην αναδιάταξη του επιστημονικού της προγράμματος (Russell & Norvig, 2020), το οποίο εγκατέλειψε την προσπάθεια περιγραφής και αντιγραφής του ανθρώπινου νου, εστιάζοντας στη μηχανική μάθηση και ιδιαίτερα στη βαθιά μηχανική μάθηση (deep learning). Η μηχανική μάθηση περιλαμβάνει όλες εκείνες τις μεθόδους με τις οποίες εκπαιδεύονται οι μηχανές, ώστε να εμφανίζουν ικανότητες παρόμοιες με αυτές των ανθρώπων, όπως η αναγνώριση εικόνων και η ανάγνωση κειμένου. Για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο, τα μοντέλα μηχανικής μάθησης εκπαιδεύονται σε μεγάλους όγκους δεδομένων, διαβάζοντας μοτίβα και επιχειρώντας να τα αναπαράγουν με στατιστικούς όρους. Επιπρόσθετα, η ΤΝ αναπτύχθηκε χάρη στη ραγδαία αύξηση της υπολογιστικής ισχύος και της ταχύτητας επεξεργασίας των δεδομένων. Η άνοδος του Παγκόσμιου Ιστού 2.0 και η ψηφιοποίηση των καθημερινών μας δραστηριοτήτων διαδραμάτισαν κρίσιμο ρόλο για την ΤΝ. Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media) και των ψηφιακών υπηρεσιών λειτούργησε ως καταλύτης για την παραγωγή των μεγάλων δεδομένων (big data), με τα οποία εκπαιδεύουμε την ΤΝ (Muldoon et al., 2024).

Τα συστήματα μηχανικής μάθησης αποτελούν τόσο τεχνολογικό επίτευγμα όσο και οικονομικό και κοινωνικό. Τα μεγάλα γλωσσικά μοντέλα που καθιστούν δυνατή την ύπαρξη συστημάτων όπως το ChatGPT (το οποίο προτιμά πολύ συχνά το 42,9% των ερωτηθέντων χρηστών της ΤΝ της παρούσας έρευνας) απαιτούν τον συντονισμό περιβαλλοντικών πόρων, ενεργειακών δικτύων, παραγωγικών μονάδων και δικτυακών υποδομών (Crawford, 2021). Εκτός από τους υλικούς πόρους, η εκπαίδευση και η συντήρηση των συστημάτων απαιτούν γιγαντιαίες ποσότητες ανθρώπινης εργασίας για την παραγωγή, την επισημείωση (annotation) και την επιμέλεια των δεδομένων (Tubaro et al., 2020). Η εργασία αυτή παραμένει σε μεγάλο βαθμό αόρατη για τον απλό χρήστη (Miceli et al., 2022), εν τούτοις πτυχές αυτής της νέας συνθήκης είναι υπόρρητα εντυπωμένες στην καθημερινή μας αλληλεπίδραση με την ΤΝ. Όπως, για παράδειγμα, όταν αξιολογούμε μια απάντηση που μας δίνει το ChatGPT πατώντας «thumbs up» ή όταν ζητείται από εμάς να εντοπίσουμε ένα όχημα σε μια εικόνα, προκειμένου

να αποδείξουμε ότι δεν είμαστε ρομπότ, με το σύστημα reCAPTCHA. Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις, απλές δραστηριότητες βελτιώνουν τις απαντήσεις ή τις ικανότητες της ΤΝ, δίνοντάς μας μια γεύση της εργασίας που απαιτείται.

Οι αντιλήψεις γύρω από τις επιδράσεις της ΤΝ στην κοινωνική ζωή δεν αποτελούν άθροισμα μεμονωμένων απόψεων, ούτε γνωρίζουμε αν όντως η τεχνολογία θα εξελιχθεί όπως υποθέτουμε με βάση τα δεδομένα που έχουμε στα χέρια μας. Αυτό που καθιστά πολύ χρήσιμη την παρούσα καταγραφή είναι η αποτύπωση των κοινωνικοτεχνικών φαντασιακών (Jasanoff & Kim, 2015). Βλέπουμε το σύνολο των πεποιθήσεων, των ελπίδων και των φόβων που αποκτούν διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες για τον κοινωνικό ρόλο της τεχνολογίας. Οι απόψεις αυτές συμπυκνώνουν κάτι παραπάνω από μελλοντικές προβλέψεις των ερωτηθέντων. Περιγράφουν τις συνθήκες υπό τις οποίες οι τεχνολογίες εντάσσονται στις ανθρώπινες δραστηριότητες, προς όφελος του «γενικού καλού» ή της «κοινής λογικής».

Τα φαντασιακά περιλαμβάνουν και τις αντιλήψεις για τον τρόπο λειτουργίας των συγκεκριμένων αλγοριθμικών συστημάτων και την αναδυόμενη αυτονομία τους. Δεν αποτελεί έκπληξη ή σύμπτωμα μιας λανθασμένης αντίληψης το γεγονός ότι στην ερώτηση για το επίπεδο εμπιστοσύνης στις απαντήσεις που δίνει η ΤΝ, η συντριπτική πλειονότητα (περίπου 70%) δηλώνει ικανοποιητική ή απόλυτη εμπιστοσύνη σε αυτήν. Παράλληλα, το 60% των ατόμων απαντά αρνητικά στην ερώτηση «Θεωρείτε πως η ΤΝ έχει λογική ανώτερη από αυτήν των ανθρώπων;». Η εμπιστοσύνη προς τις μηχανές δεν σχετίζεται με κάποια τρομακτική ικανότητα νόησης η οποία υπερβαίνει τα ανθρώπινα όρια, αλλά αντανακλά τη νέα σχέση που διαμορφώνεται από τις αλληλεπιδράσεις των ανθρώπων με τα μοντέλα και την ικανότητά τους να χειρίζονται μεγάλους όγκους δεδομένων.

Νέος μοντέρνος Προμηθέας

Μεγάλη σημασία έχουν και οι τρόποι που οι άνθρωποι οραματίζονται την κοινωνική τους ύπαρξη. Αυτό δεν εκφράζεται μόνο μέσω κοινών αντιλήψεων για τη φύση της τεχνολογίας και τις αρνητικές ή θετικές της επιδράσεις. Το κοινωνικοτεχνικό φαντασιακό περιγράφει τις κοινές θεωρήσεις που μοιράζονται τα άτομα γύρω από τη λειτουργία των θεσμών, των οργανισμών κ.ά. Είναι ο τρόπος με τον οποίο χειριζόμαστε τα παραπάνω στην καθημερινή μας εμπειρία και η «εικόνα» που έχουμε για την κοινωνία και πώς αυτή λειτουργεί.

Υπό αυτό το πρίσμα, η ΤΝ εμφανίζει απειλητικά χαρακτηριστικά τόσο για τα άτομα που τη χρησιμοποιούν όσο και για αυτά που την αποφεύγουν. Παρατηρώντας τους λόγους για τους οποίους το 30% των ερωτηθέντων δεν χρησιμοποιεί συστήματα ΤΝ, βλέπουμε να κυριαρχεί η απάντηση «Θέλω να παραμείνω "ανθρώπινος"». Ο φόβος της αλλοτρίωσης ή ενός μέλλοντος όπου οι μηχανές θα διαλύσουν τους ανθρώπους είναι διάχυτος στη δημόσια σφαίρα, κάτι το οποίο συχνά μας θυμίζουν επενδυτές όπως ο Ίλον Μασκ, οι οποίοι προειδοποιούν για τη βιβλική καταστροφή που φέρνουν οι τεχνολογίες που κατασκευάζουν (Gordon, 2024). Ο φόβος αντανακλά ένα δυτικό φαντασιακό γύρω από την κυριαρχία της μηχανής επί του ανθρώπου, το οποίο μπορούμε να δούμε σε μια σειρά ταινιών επιστημονικής φαντασίας, όπως οι ταινίες *Matrix* και *Terminator* (Cugurullo & Acheampong, 2024).

Ο εφιάλτης του μοντέρνου Προμηθέα, που εισήγαγε η Μέρι Σέλεϊ με την ιστορία του Φρανκεστάιν, εξέφραζε τους υπαρκτούς λόγους ανησυχίας για τον ρόλο των μηχανών στην παραγωγή την περίοδο των πρώτων βιομηχανικών επαναστάσεων. Αντίστοιχα, μπορούμε να ερμηνεύσουμε τον φόβο απέναντι στην ΤΝ ως ένα φαινόμενο που θεμελιώνεται σε μια κατανόηση της πραγματικότητας, η οποία προσπαθεί να βγάλει νόημα από ένα προβληματικό παρόν. Εξετάζοντας τις υπόλοιπες απαντήσεις στην ερώτηση «Γιατί δεν χρησιμοποιείτε ΤΝ;», το 24,1% απαντά πως δεν εμπιστεύεται τις πλατφόρμες ΤΝ, γεγονός που δείχνει μια τάση δυσπιστίας ως προς τον ρόλο τους. Αντίστοιχα, το 20,4% των απαντήσεων εκφράζει ανησυχίες για την ιδιωτικότητα των προσωπικών δεδομένων. Η ανησυχία αυτή αποτελεί τεκμηριωμένη εμπειρία των χρηστών και σχετίζεται με το καθεστώς επιτήρησης, στο οποίο τίθενται από τις ψηφιακές πλατφόρμες (Zuboff, 2020).

Αυτός ο φόβος βασίζεται στο επιχειρηματικό μοντέλο που περιγράφεται από το ρητό «αν για κάτι δεν πληρώνεις, τότε εσύ είσαι το προϊόν», μια φράση που βρίσκει εύφορο έδαφος στην περίπτωση των περισσότερων εργαλείων ΤΝ. Ο φόβος μπορεί να μην αφορά μόνο προσωπικά ζητήματα ασφάλειας, αλλά και επιδράσεις στους θεσμούς της δημοκρατίας. Η χρήση νέων τεχνολογιών ως εργαλεία χειρισμού της πολιτικής ζωής έχει καταγραφεί στο παρελθόν, όπως στην περίπτωση της Cambridge Analytica (ό.π.). Τα παραπάνω γεννούν ερωτήματα: Είναι οι απαντήσεις αυτές αμιγώς τεχνοφοβικές; Ή σχετίζονται με υπαρκτά άγχη της καθημερινότητας γύρω από τις πρακτικές των πλατφορμών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ή των ψηφιακών εργαλείων που καταγράφουν τις δραστηριότητες, μετατρέποντάς τις σε δεδομένα για τις διαφημιστικές εταιρείες;

Αντίστοιχος προβληματισμός εμφανίζεται και στο σύνολο των ανθρώπων που γνωρίζουν την ΤΝ, όπου μόλις το 25,6% εκφράζεται «θετικά» ή «μάλλον θετικά» ως προς την επίδρασή της στην προστασία των προσωπικών δεδομένων. Τα προβλήματα της επιτήρησης και της παραβίασης των προσωπικών δεδομένων τίθενται, εκ νέου, υπό συζήτηση στην εποχή της ΤΝ (Μήτρου, 2023). Στο ίδιο πλαίσιο, μπορούμε να εντάξουμε και το 18,6% των απαντήσεων όσων δεν χρησιμοποιούν ΤΝ, οι οποίοι δηλώνουν ότι δεν εμπιστεύονται τα αποτελέσματά της, γεγονός το οποίο δεν συνδέεται υποχρεωτικά με την άρνηση της τεχνολογίας, αλλά με την αδιαφάνεια που χαρακτηρίζει τα τεχνολογικά εργαλεία της βαθιάς μηχανικής μάθησης. Στην ίδια ερώτηση, σημαντικό ρόλο παίζει και η διάχυση των τεχνολογικών εργαλείων, με το 25,3% των απαντήσεων να δηλώνει πως δεν γνωρίζει πώς να χρησιμοποιήσει τις εφαρμογές ΤΝ, απάντηση η οποία εμφανίζει μεγαλύτερη συχνότητα σε άτομα άνω των 65, συνταξιούχους και άτομα που απασχολούνται με τη φροντίδα του σπιτιού.

Μια ερμηνεία των δεδομένων θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι ο φόβος για την αλλοτρίωση της ανθρώπινης φύσης δεν παράγεται, κατ' ανάγκη, από μια αφηρημένη ιδεολογία. Εξετάζοντας το υπάρχον πλαίσιο, ο φόβος δεν αποτελεί πάντα αποτέλεσμα ελλιπούς γνώσης ή άρνηση για αλλαγή. Ορισμένες φορές σχετίζεται με αδυναμίες πρόσβασης στην τεχνολογία, με ζητήματα αδιαφάνειας και με αυξημένη επαγρύπνηση γύρω από ζητήματα δικαιωμάτων και πολιτικής οικονομίας των τεχνολογιών.

Η τεχνολογία σε χρήση: Μια ερμηνεία της εμπιστοσύνης

Διαβάζοντας τις απόψεις που αφορούν την εμπιστοσύνη των Ελλήνων στην ΤΝ, κατανοούμε καλύτερα τις σχέσεις τεχνολογίας και κοινωνίας. Η πίστη στην ορθότητα των αποτελεσμάτων της ΤΝ («συμφωνώ» και «μάλλον συμφωνώ»), ανάμεσα σε όσους και όσες τη χρησιμοποιούν, φτάνει σχεδόν το 70%. Το 30% συμμερίζεται την άποψη που είδαμε παραπάνω περί μη έγκυρων αποτελεσμάτων. Αντίστοιχο είναι το ποσοστό (69,1%) όσων πιστεύουν ότι η ΤΝ είναι αμερόληπτη, ενώ το ποσοστό παρουσιάζει πτώση (49,5%) όσον αφορά την εμπιστοσύνη των πηγών και την αξιολόγηση των λαθών της.

Η εμπιστοσύνη προς την ΤΝ είναι υψηλή, όπως και το ενδιαφέρον για τη χρήση της. Ωστόσο, δεν είναι ομοιογενής σε όλες τις επιμέρους εφαρμογές της σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Εκδηλώνεται ένα ισχυρό θετικό αίσθημα εμπιστοσύνης όσον αφορά τη χρήση της ΤΝ για την αξιολόγηση των εκπαιδευόμενων στα σχολεία και τα πανεπιστήμια (65,8% «ναι» και «μάλλον ναι»), για τη χρήση της στην ψυχαγωγία (64,3%), για την αξιολόγηση βιογραφικών (58,2%) και για διατροφικές συμβουλές (63,9%). Σε αυτήν τη φάση, παρατηρούμε μια ρεαλιστική αισιοδοξία στις απαντήσεις. Στα περισσότερα θέματα εμφανίζεται η απάντηση «μάλλον εμπιστεύομαι» (πάνω από 40%), ενώ στην ερώτηση για τις διατροφικές συμβουλές παρατηρούμε ελαφρώς περισσότερα «όχι» από «ναι».

Η παραπάνω αισιοδοξία αναποδογυρίζει στις περιπτώσεις που η ΤΝ χρησιμοποιείται για τη λήψη αποφάσεων σε δικαστικές διαμάχες (38,6% «ναι» και «μάλλον ναι»), όπου μόλις το 8,4% αποφαινεται θετικά στο αντίστοιχο σενάριο. Το ίδιο παρατηρείται στην περίπτωση της οικονομικής διαχείρισης, όπου το ποσοστό πέφτει στο 35,4%.

Σε αυτό το σημείο ίσως είναι βοηθητικό να βάλουμε στη συζήτηση την εμπειρία των Ελλήνων και των Ελληνίδων όσον αφορά την οικονομική τους κατάσταση. Η υποκειμενική φτώχεια στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη Eurostat, φτάνει το 66,8% (Eurostat, 2025). Στην έρευνα της διαΝΕΟσις «Τι πιστεύουν οι Έλληνες – 2024» (διαΝΕΟσις, 2024), η πιο δημοφιλής απάντηση στην ερώτηση «Ποιες είναι οι μεγαλύτερες απειλές για το μέλλον;», η «Οικονομική κατάσταση» έρχεται πρώτη (49,1%) και μάλιστα με αύξουσα κλιμάκωση στην πορεία των προηγούμενων πέντε ετών (2019-2024). Στην ίδια έκθεση,

η απειλή των τεχνολογικών εξελίξεων βρίσκεται πολύ χαμηλά στις απόψεις των Ελλήνων, γεγονός που υποδεικνύει την πολυπλοκότητα των κοινωνικοτεχνικών φαντασιακών και τη συσχέτισή τους με την τρέχουσα εμπειρία.

Η εμπιστοσύνη των Ελλήνων στην ΤΝ παρουσιάζει διακυμάνσεις ανάλογα με τις περιοχές εφαρμογής της. Σημαντικό είναι το έλλειμμα εμπιστοσύνης όσον αφορά τα οχήματα χωρίς οδηγό (33,9% «ναι» και «μάλλον ναι») και τις ιατρικές εφαρμογές (29,1% «ναι» και «μάλλον ναι»). Εδώ η διαφορά έγκειται σε σοβαρές πτυχές των ζητημάτων και κυρίως στην πιθανότητα λάθους. Όπως είδαμε και προηγουμένως, το υψηλό ενδιαφέρον και η εμπιστοσύνη στην τεχνολογία είναι αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης. Στις τρεις κατηγορίες με τις πιο αρνητικές απόψεις (οδήγηση, ιατρική διάγνωση και επιλογή συντρόφου) συγκαταλέγονται περιοχές της ανθρώπινης δράσης, στις οποίες το κόστος του σφάλματος είναι υψηλό. Ταυτόχρονα, η απώλεια ελέγχου επί της λειτουργίας των συστημάτων λόγω της βαθιάς μηχανικής μάθησης είναι, επίσης, σημαντικός παράγοντας, γεγονός που αποτυπώνεται και στη διεθνή βιβλιογραφία (Cugurullo & Acheampong, 2024· Capstick et al., 2025).

Χαρτογραφώντας τα φαντασιακά για την ΤΝ

Η άποψη των Ελλήνων για την ΤΝ είναι ριζωμένη σε μια εμπειρική θεώρηση της κοινωνικής πραγματικότητας. Όπως συμβαίνει πολλές φορές στη λογοτεχνία της Επιστημονικής Φαντασίας, αποτυπώνονται περισσότερο τα προβλήματα της εποχής, παρά ένας μελλοντικός κόσμος. Αυτή η λογική δεν αποτελεί μια άρνηση του μέλλοντος, αλλά μια θεμελίωση των συλλογικών οραμάτων για ένα ευκαταίο μέλλον (Jasanoff & Kim, 2015).

Χαρτογραφώντας τους τρόπους με τους οποίους οι Έλληνες και οι Ελληνίδες αντιμετωπίζουν τη σχέση τους με την ΤΝ, παρατηρούμε τις μελλοντικές δυνατότητες δράσεων και τους περιορισμούς που τη χαρακτηρίζουν. Πώς μπορεί η ΤΝ να συμβάλει σε ένα καλύτερο μέλλον; Πώς φαντάζονται οι Έλληνες ότι θα αλλάξει η ικανότητα των ανθρώπων να παράγουν και να συσχετίζονται με τον περίγυρό τους;

Ένα σημαντικό μέρος των Ελλήνων και των Ελληνίδων δίνει μεγάλη έμφαση στον θετικό ρόλο της ΤΝ στην ανθρώπινη παραγωγικότητα (31,4% «θετικά» και 42,1% «μάλλον θετικά»). Επίσης, αναγνωρίζουν τη χρήση της ως εργαλείο, όπως φαίνεται και από την αντίστοιχη ερώτηση που έγινε στους χρήστες της ΤΝ. Οι περισσότεροι αποκρίθηκαν θετικά ως προς τη βοήθεια που τους προσφέρει στην εργασία τους («συμφωνώ» 36,4% και «μάλλον συμφωνώ» 42,9%). Όμως η καθολικότητα της ΤΝ επεκτείνεται και πέρα από τον εργασιακό χώρο, με το 69,4% να δηλώνει πως θα επιδράσει θετικά στην επίλυση σύνθετων προβλημάτων (31,3% «θετικά» και 38,1% «μάλλον θετικά»).

Παρά τις επιφυλάξεις που υπάρχουν σε κρίσιμους τομείς όπως η υγεία, η επιλογή ερωτικού συντρόφου και η οδική ασφάλεια, φαίνεται πως στην ερώτηση αν «η ΤΝ θα επιδράσει θετικά στη λήψη δύσκολων αποφάσεων», το ισοζύγιο των θετικών με τις αρνητικές απόψεις κλίνει προς τις πρώτες (55,5%). Αυτό που γίνεται εδώ ορατό είναι μια ευνοϊκή συσχέτιση με τις μηχανές, όταν αυτές εντάσσονται σε ένα πλαίσιο συνεργασίας και όχι ανταγωνισμού. Το ίδιο, περίπου, ισοζύγιο βλέπουμε στο ζήτημα της ανθρώπινης δημιουργικότητας (50% «θετικά» και «μάλλον θετικά»).

Την αισιοδοξία γύρω από τα ζητήματα συνεργασίας και ενίσχυσης της ανθρώπινης δράσης διαδέχεται η απαισιοδοξία στα ζητήματα συναισθηματικών

σχέσεων και συμπεριφοράς. Η επίδραση της ΤΝ στην ανθρώπινη ψυχική ισορροπία αξιολογείται αρνητικά από το 59,5% των ερωτηθέντων που γνωρίζουν ή έχουν ακουστά την ΤΝ («μάλλον αρνητικά» 35,3% και «αρνητικά» 24,2%). Ακόμα πιο δυσμενείς είναι οι προσδοκίες γύρω από την επίδραση στην κριτική σκέψη (33% «μάλλον αρνητικά» και 30,3% «αρνητικά»), στην ανθρώπινη εξωστρέφεια (38,1% «μάλλον αρνητικά» και 30,3% «αρνητικά») και τη σύνδεση με τους άλλους ανθρώπους (38,6% «μάλλον αρνητικά» και 39,9% «αρνητικά»).

Εδώ παρατηρούμε μια διάκριση ανάμεσα στις μηχανικές και τις ανθρώπινες ικανότητες, η οποία τείνει να διατηρεί το όριο σαφές και συγκεκριμένο. Σε αντίθεση με τα «οράματα της πρωτοπορίας» (Hilgartner, 2015), οι απόψεις της κοινής γνώμης αντιστέκονται στην ιδέα μιας ανθρωπομορφικής ΤΝ. Προκρίνονται πρακτικές πτυχές της, οι οποίες βασίζονται στην αυτενέργεια του ανθρώπου. Τα πλεονεκτήματα των συστημάτων μηχανικής μάθησης στην επεξεργασία δεδομένων και οι υπολογιστικές ή οργανωτικές τους ικανότητες αξιολογούνται με θετικό πρόσημο. Αντίθετα, στις περιπτώσεις που η τεχνολογία διαμεσολαβεί με πιο ασαφή τρόπο την ανθρώπινη εμπειρία, οι απαντήσεις τείνουν να είναι επιφυλακτικές. Το όραμα των Ελλήνων για την ΤΝ σχετίζεται περισσότερο με την εμπρόθετη δράση (agency) και την επικοινωνία, παρά με την απλή ανάθεση καθηκόντων στις μηχανές.

Εξετάζοντας τις απόψεις πάνω σε πτυχές της κοινωνικής ζωής και της οικονομίας, παρατηρούμε μια προσπάθεια οριοθέτησης των σημείων όπου η ΤΝ πρέπει να εφαρμοστεί. Η συντριπτική πλειονότητα αντιμετωπίζει με θετικό τρόπο τις εξελίξεις. Το 84,9% βλέπει «θετικά» και «μάλλον θετικά» τη σχέση ΤΝ και επιστήμης και το 80,8% θεωρεί ότι θα βελτιώσει τη λειτουργία των επιχειρήσεων. Παρόμοιες είναι οι εκτιμήσεις για τη λειτουργία του δημόσιου τομέα και τον ρόλο των αυτόματων συστημάτων στη μείωση της γραφειοκρατίας. Θετικές είναι οι εντυπώσεις όσον αφορά τη δυνατότητα αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας, γεγονός που καταγράφεται, όπως είδαμε και στην εμπειρία των Ελλήνων, από τη μέχρι τώρα εμπλοκή τους με τη νέα τεχνολογία.

Μικρές επιφυλάξεις φαίνεται να υπάρχουν για την εισαγωγή εργαλείων ΤΝ στον τομέα της εκπαίδευσης (15,3% «αρνητικά» και 18,5% «μάλλον αρνητικά»). Στην προστασία του περιβάλλοντος, οι θετικές απόψεις συγκεντρώνουν το 63,6% των ερωτηθέντων, παρά το γεγονός ότι τα περιβαλλοντικά κόστη της ΤΝ αποτελούν μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις της παραγωγής. Ιδιαίτερα είναι τα ζητήματα κατανάλωσης ενέργειας (Luccioni et al., 2024), αλλά και της δαπάνης φυσικών πόρων, όπως το νερό και τα ορυκτά (Crawford, 2021). Παρ' όλα αυτά, ο διάλογος για την περιβαλλοντική και ενεργειακή βιωσιμότητα της ΤΝ είναι εν εξελίξει. Σχετίζεται περισσότερο με τη χάραξη πολιτικών και τεχνολογικών επιλογών γύρω από την αξιολόγηση του κόστους εκπαίδευσης ή χρήσης των συστημάτων, όπως για παράδειγμα η

χρήση ελαφρύτερων εξειδικευμένων μοντέλων σε αντίθεση με τα καθολικά συστήματα (van Wynsberghe, 2021).

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απόψεις στις οποίες εμφανίζεται αυξημένη επιφύλαξη απέναντι στην ΤΝ. Αυτές αφορούν τη Δικαιοσύνη (46,8% «αρνητικά» και «μάλλον αρνητικά») και τη δημοκρατία (57,9%). Ενώ η συντριπτική πλειονότητα (πάνω από 70%) θεωρεί πως η ΤΝ θα επιδράσει αρνητικά στην αγορά εργασίας, στην επιλογή ερωτικού συντρόφου και την προστασία των δεδομένων.

Το 34,3% των Ελλήνων θεωρεί πως η ΤΝ θα έχει αρνητική επίδραση στην εργασία. Αν σε αυτό προσθέσουμε το 36% αυτών που απάντησαν «μάλλον αρνητικά», παρατηρούμε τον έντονο φόβο του εκτοπισμού του ανθρώπου από την παραγωγή. Το αφήγημα αυτό επιδρά σημαντικά στις απόψεις των Ελλήνων, ωστόσο δεν αφορά μόνο τη δική μας χώρα και σχετίζεται με γενικότερους μετασχηματισμούς. Οι τεχνολογίες της ΤΝ παρουσιάζονται συχνά ως «διαταρακτικές» (disruptive technologies). Ο Martin Ford (2015) υποστήριξε πως η καινοτομία έχει πάψει να παράγει θέσεις εργασίας, καταστρέφοντας τις μεταπολεμικές οικονομικές δομές. Αντίστοιχες αναλύσεις έχουν ωθήσει αρκετούς οικονομολόγους να μιλήσουν για ένα μέλλον «χωρίς εργασία» (Brynjolfsson & McAfee, 2014).

Απέναντι σε αυτήν την τρομακτική εικόνα, μια πληθώρα σοβαρών οικονομικών αναλύσεων εξετάζει τα αποτελέσματα αυτής της εκτόπισης του ανθρώπου από συγκεκριμένες δουλειές ή καθήκοντα που πλέον κάνει η ΤΝ, αλλά και τις αντίστοιχες «αντισταθμιστικές δυνάμεις», όπως τα νέα είδη εργασίας που δημιουργούνται (Acemoglu & Restrepo, 2020). Στη δημόσια σφαίρα κυριαρχούν διάφορα σενάρια, όπως η δήλωση του CEO της Microsoft, Μουσταφά Σουλεϊμάν, ο οποίος δήλωσε ότι όλοι οι υπάλληλοι γραφείου θα χάσουν τις δουλειές τους μέσα στους επόμενους 18 μήνες (Lee & Vlamis, 2026). Ανεξάρτητα από το αν τα σενάρια αυτά απευθύνονται στους επενδυτές ή στο ευρύ κοινό, έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εμπέδωση μιας αόρατης απειλής. Παράλληλα, το υπάρχον εργασιακό τοπίο χαρακτηρίζεται από αστάθεια και επισφάλεια. Η καταγεγραμμένη αποσύνδεση της παραγωγικότητας από τα εισοδήματα (Brynjolfsson & McAfee, 2014) και η άνοδος μορφών επισφαλών και περιστασιακής εργασίας (Casilli, 2025) αποτελούν εμπειρίες του παρόντος, οι οποίες επιδρούν σημαντικά στις απόψεις μας για το μέλλον της εργασίας.

Η γεφύρωση μεταξύ αισιοδοξίας και καχυποψίας

Η εικόνα των Ελλήνων για την ΤΝ αποτυπώνει τον τρόπο με τον οποίο γεφυρώνονται οι κοινωνικές ανησυχίες με τις αντίστοιχες προσδοκίες. Αφενός, σύμφωνα με τα παραπάνω, βρισκόμαστε σε ένα σημείο όπου η ΤΝ φαίνεται να απειλεί τα θεμέλια της ελληνικής κοινωνίας: αποσθρώνει τις προσωπικές σχέσεις, εισβάλλει στην ιδιωτικότητα, διαλύει θέσεις εργασίας και διαβρώνει τους δημοκρατικούς θεσμούς. Αφετέρου, η ίδια τεχνολογία επεμβαίνει με λειτουργικό τρόπο σε άλλα πεδία της κοινωνικής ζωής, επαυξάνοντας την ανάπτυξη νέας επιστημονικής γνώσης, την οργάνωση των οργανισμών και των επιχειρήσεων, την παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης. Η αποτύπωση των προσδοκιών για το μέλλον της ελληνικής κοινωνίας στον παγκόσμιο χάρτη της ΤΝ αποδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο το κοινωνικοτεχνικό φαντασιακό επιτάσσει την εφαρμογή λύσεων με βάση την υπάρχουσα εμπειρία γύρω από τις τεχνολογίες. Φωτίζει περισσότερο την ανάγκη στοχασμού πάνω στον σχεδιασμό και την εκπαίδευση των μοντέλων μηχανικής μάθησης.

Εδώ σημειώνουμε τον σημαντικό ρόλο ενός πλαισίου εξήγησης των επενδυτικών σχημάτων και των επιχειρηματικών μοντέλων, βάσει των οποίων λειτουργεί η ΤΝ. Πώς θα διασφαλίσουμε ότι θα λογοδοτεί όταν παραβιάζει τα προσωπικά μας δεδομένα; Σημαντική είναι και η ικανότητά μας, ως κοινωνίες, να εξηγήσουμε τις παραμέτρους με τις οποίες τα συστήματα αυτά λαμβάνουν αποφάσεις: Ποιος έχει την ευθύνη όταν ένα όχημα χωρίς οδηγό χτυπήσει έναν πεζό; Πώς αποφασίζει μια ΤΝ όταν μας προτείνει ένα προϊόν ή μας συνδέει με έναν πιθανό ερωτικό σύντροφο; Τέλος, πολύ σημαντική είναι η έννοια της λογοδοσίας, σε νομικό και θεσμικό επίπεδο: Ποια οντότητα θα ρυθμίσει την παραγωγή ψευδών βίντεο στη δημόσια σφαίρα;

Η γεφύρωση μεταξύ των περιοχών που η ΤΝ επιδρά θετικά και αυτών που απειλεί φαίνεται μέσω των απαντήσεων που δίνουν οι Έλληνες και οι Ελληνίδες στο ερώτημα «Χρειάζεται να τεθούν περιορισμοί στην ΤΝ;». Το 90,3% υποστηρίζει την εφαρμογή περιορισμών, ενώ το 8,9% υποστηρίζει την πλήρη ελευθερία της. Τα ποσοστά αλλάζουν ελαφρά ανάμεσα στην ομάδα των ατόμων που χρησιμοποιούν την ΤΝ και αυτών που απλά τη γνωρίζουν (88,5% και 94,3%, αντίστοιχα, δηλώνουν υπέρ της ρύθμισης).

Το αίτημα της ρύθμισης θεμελιώνεται στην υπάρχουσα εμπειρία γύρω από τις νέες τεχνολογίες και τα δεδομένα. Ο νόμος για τα προσωπικά δεδομένα και ο πιο πρόσφατος Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ), μαζί με τον Κανονισμό για την Τεχνητή Νοημοσύνη, αποτελούν μέρος της νομικής ευρωπαϊκής κουλτούρας, γεγονός που ίσως επιδρά στις απόψεις. Σε κάθε περίπτωση, η άποψη που υποστηρίζει τη ρύθμιση και τους περιορισμούς στην ΤΝ αποτυπώνεται και έξω από τα ευρωπαϊκά όρια, αν και με χαμηλότερα ποσοστά (McClain et al., 2025).

Σε αυτό το σημείο επανερχόμαστε στον ρόλο του κράτους και στον τρόπο με τον οποίο αναμένεται η παρέμβασή του. Η Ευρώπη βρίσκεται σε θέση πίεσης όσον αφορά την ΤΝ. Από τη μία πλευρά βρίσκεται η λογική της άκρατης χρηματοδότησης και το μοντέλο «anything goes» των ΗΠΑ. Η τεχνολογική υπεροχή στον συγκεκριμένο τομέα είναι αδιαμφισβήτητη, με τις περισσότερες υπηρεσίες ΤΝ να αναπτύσσονται ραγδαία και τις αντίστοιχες πολιτικές να υπόσχονται απελευθέρωση των εταιρειών από νομικούς και άλλους περιορισμούς. Από την άλλη, η Κίνα, με τις τεράστιες τεχνολογικές δυνατότητές της, ακολουθεί μια εξαγωγική στρατηγική, ρυθμίζοντας τις τεχνολογίες προς όφελός της. Η Ευρώπη, χάνοντας έδαφος στον τεχνολογικό ανταγωνισμό, επιχειρεί να προκρίνει νέους όρους σχεδιασμού και λειτουργίας για την ΤΝ. Έδωσε έμφαση στην Επεξηγήσιμη Τεχνητή Νοημοσύνη (Explainable AI) και στους κανόνες διαφάνειας και λογοδοσίας των μοντέλων ΤΝ γενικού σκοπού (Regulation 2024/1689). Ο Κανονισμός προτείνει κατευθυντήριες γραμμές προς τα κράτη-μέλη, φιλοδοξώντας με αυτόν τον τρόπο να ηγηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο της προσπάθειας προστασίας από τους κινδύνους της ΤΝ. Είναι, όμως, αρκετή αυτή η προσπάθεια; Πώς είναι δυνατόν οι αλγόριθμοι να ενταχθούν σε ένα καθεστώς διαφάνειας και λογοδοσίας μέσα στο πλαίσιο γεωπολιτικών ανταγωνισμών και «πολέμων της ΤΝ»;

Συνεργασία με την ΤΝ στην καθημερινή ζωή

Ένας ακόμα τρόπος να γεφυρώσουμε τις επιφυλάξεις απέναντι στην ΤΝ με το ενδιαφέρον που συγκεντρώνει βρίσκεται στη χρήση της τεχνολογίας. Παρατηρώντας τα ερωτήματα της έρευνας, βλέπουμε πως το 68,8% των ερωτηθέντων πιστεύει πως δεν γίνεται να μη χρησιμοποιεί τα νέα εργαλεία, καθώς αυτά είναι μέρος της σύγχρονης πραγματικότητας. Η απάντηση αυτή τονίζει τη διαδεδομένη τάση αντιμετώπισης της τεχνολογίας ως μέρος της καθημερινής ζωής και της βελτίωσής της και όχι ως μια δύναμη που εμφανίζεται απειλητικά στο περιθώριο των δραστηριοτήτων μας. Στην ερώτηση «Πώς θα χαρακτηρίζατε την ΤΝ αν αυτή ήταν άνθρωπος;», το 58% απαντά πως λειτουργεί ως «Βοηθός», ενώ η αμέσως πιο δημοφιλής απάντηση είναι «Απλός συνομιλητής». Οι απαντήσεις αυτές δείχνουν μια συναισθηματική απόσταση από την τεχνολογία και την αντιμετώπισή της ως εργαλείο. Από την άλλη, δεν είναι λίγες οι απαντήσεις που δείχνουν μια πιο «ανθρώπινη» προσέγγιση προς τις μηχανές, με το 10,9% να τη χαρακτηρίζει ως «Φίλο» και το 6,7% ως «Ανταγωνιστή» ή «Αντικαταστάτη». Το 30,4% τη θεωρεί «Δάσκαλο ή Σύμβουλο» για διάφορα θέματα, άποψη που συμβαδίζει και με τα υψηλά ποσοστά θετικών απαντήσεων για τον ρόλο της ΤΝ στην εκπαίδευση και τις διατροφικές συμβουλές.

Την εικόνα της σχέσης ανθρώπου-μηχανής συμπληρώνουν οι ερωτήσεις που εμβαθύνουν στην αντιμετώπιση προβληματικών απαντήσεων που δίνουν οι εφαρμογές της ΤΝ. Όταν οι ερωτηθέντες δεν είναι σίγουροι και σίγουρες για την ορθότητα των απαντήσεων που παίρνουν, στη συντριπτική τους πλειονότητα δεν εγκαταλείπουν ούτε απορρίπτουν την τεχνολογία. Σε αυτό το σημείο φαίνεται πως το ενδιαφέρον υπερισχύει της καχυποψίας, καθώς το 86,7% απαντά ότι κάνει περαιτέρω ενέργειες και μόλις το 6,4% απομακρύνεται από την οθόνη. Η εμπλοκή με την τεχνολογία εκτυλίσσεται με ποικίλους τρόπους. Δείχνει τη δυναμική σχέση που διαμορφώνεται ανάμεσα στους ανθρώπους και στις μηχανές, οι οποίες τις περισσότερες φορές αντιμετωπίζονται ως βοηθοί ή συστήματα υποστήριξης παρά ως αυθεντίες. Το 83,7% των ατόμων που συνεχίζουν να συνομιλούν με την ΤΝ διασταυρώνει τα αποτελέσματα με άλλες πηγές, καταφεύγοντας στο Διαδίκτυο.

Το 33,6% επιζητεί επιπλέον πληροφορίες και αιτιολόγηση από το ίδιο το μοντέλο. Αυτή η συμπεριφορά αποτελεί μία από τις σημαντικότερες δεξιότητες που σχετίζονται με τη χρήση τέτοιων συστημάτων και ονομάζεται «prompting». Η διαδικασία του prompting περιλαμβάνει τρόπους και τεχνικές, οι οποίες συχνά κατατάσσονται σε αυτό που ο Μίκαελ Πολάνυι (Polanyi, 1966) ονόμασε «άρρητη γνώση» («tacit knowledge»). Οι ερωτήσεις και επερωτήσεις των χρηστών έχουν ως στόχο να βελτιώσουν τα αποτελέσματα των απαντήσεων. Κάτι τέτοιο συμβαίνει όταν οι χρήστες προσπαθούν να κατανοήσουν τη λογική του και να «παίξουν» με τις λειτουργίες του, χωρίς να έχουν μια σαφώς προαποφασισμένη σειρά εντολών. Το prompting αποδεικνύει τον συν-δημιουργικό χαρακτήρα που μπορεί να αποκτήσει η ΤΝ για τον άνθρωπο και το πλαίσιο αλληλεπίδρασης που διαμορφώνει αυτή η σχέση. Τέλος, η σχέση ανθρώπου-μηχανής δεν είναι πάντα ατομική υπόθεση, αλλά συμπλέκεται και με μορφές της κοινωνικής ζωής. Το 35,4% των ατόμων που επιζητεί λύση στο πρόβλημα απευθύνεται σε άλλους ανθρώπους (συγγενείς ή συνεργάτες), γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη συνεργασία και τις δράσεις των ανθρώπων σε επίπεδο κοινότητας ή οικογένειας.

Συμπεράσματα

Η έρευνα και τα δεδομένα που παρουσίασαν την εικόνα των Ελλήνων για την Τεχνητή Νοημοσύνη αποτελούν έναν χάρτη. Ο χάρτης αυτός αντιστοιχεί σε ένα τοπίο κινούμενης άμμου. Οι τεχνολογικές εξελίξεις είναι ραγδαίες, οι στάσεις μεταβάλλονται, το γεωπολιτικό περιβάλλον εγκυμονεί αλλαγές ισορροπιών. Τα δεδομένα προσφέρουν μια εικόνα για τις όψεις της ΤΝ, που προκαλούν το ενδιαφέρον και την αγωνία της ελληνικής κοινής γνώμης.

Η προδιάθεση των Ελλήνων απέναντι στην ΤΝ φαίνεται να είναι θετική. Ταυτόχρονα, η τεχνολογία δεν έρχεται ποτέ χωρίς κόστος. Η διακύμανση μεταξύ ανασφάλειας και ελπίδας χαρακτηρίζει τις αντίστοιχες μεταβολές στις εμπειρίες των ατόμων. Οι γυναίκες εκδηλώνουν τους έγκυρους φόβους τους, ενώ τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας υιοθετούν την ΤΝ με χαμηλότερο ρυθμό. Είδαμε, επίσης, ότι, συνήθως, όσοι και όσες βρίσκονται έξω από την παραγωγική διαδικασία εμφανίζουν μια πιο αρνητική στάση, πιθανώς λόγω της ευάλωτης θέσης τους. Ενώ οι ταξικές διαφορές, όσον αφορά τα εισοδήματα, σχετίζονται με διαφορετικά επίπεδα χρήσης.

Εξετάζοντας την τεχνολογία σε χρήση, εγκαταλείπουμε τις απόψεις περί τεχνολογικού πανικού ή τεκνοφοβίας. Η αντίσταση στις αλλαγές δεν φαίνεται να είναι το πρόβλημα εδώ, μιας και διαπιστώνεται σημαντική εμπλοκή με την ΤΝ σε πολλούς τομείς, κυρίως της ιδιωτικής ζωής. Ταυτόχρονα, οι προσδοκίες των Ελλήνων από τον τεχνολογικό μετασχηματισμό σχετίζονται και με προσδοκίες για τη βελτίωση περιοχών που χαρακτηρίζονται από χρόνιες παθογένειες, όπως η οικονομία και η γραφειοκρατία.

Η απώλεια των θέσεων εργασίας και η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των ερωτηθέντων παρουσιάζονται ως πιθανές εκδοχές του μέλλοντος. Απέναντι στην ελεύθερη ανάπτυξη της τεχνολογίας επικρατεί μια τάση περιφρούρησης των πιο ανθρώπινων όψεων της καθημερινότητας, τηρώντας επιφυλακή σε θέματα που αφορούν τη δημοκρατία και την υγεία. Η τάση επιστροφής στην κοινότητα, μέσω πρακτικών όπως «Ρωτάω άλλους ανθρώπους για επιβεβαίωση» ή «Προτιμώ να μιλάω με άνθρωπο», μπορεί να ερμηνευθεί ως μηχανισμός ενίσχυσης των διαπροσωπικών σχέσεων, οι οποίες λειτουργούν αντισταθμιστικά στην αδιαφανή λειτουργία των τεχνολογικών συστημάτων.

Τίποτα απ' όλα αυτά δεν σημαίνει καθολική απόσχιση από τη μηχανή. Εμφανίζονται δύο απαντήσεις, οι οποίες γεφυρώνουν το δίπολο φόβος-ελπίδα. Η πρώτη έρχεται με το αίτημα του περιορισμού και της ρύθμισης, και η δεύτερη με τον πειραματισμό και τη χρήση. Όπως ερμηνεύσα σε μια σειρά απαντήσεων γύρω από τη χρήση της ΤΝ, το ζήτημα είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο συνεργαζόμαστε με τις μηχανές. Αν αυτές λογοδοτούν, εξηγούν τις επιλογές τους και είναι ανοικτές προς διαμόρφωση από τους χρήστες, τότε η ρεαλιστική αισιοδοξία της κοινής γνώμης και το υψηλό ενδιαφέρον φαίνεται να δημιουργούν εύφορο έδαφος. Καθήκον των πολιτικών είναι να συνδέσουν τις θετικές προσωπικές εμπειρίες και τη δυσφορία γύρω από συγκεκριμένες εφαρμογές της ΤΝ με τα δημόσια ζητήματα και τους θεσμούς.

Ολοκληρώνοντας αυτήν τη μελέτη, τα ερωτήματα που έθεσα στην αρχή παραμένουν ανοικτά. Ίσως, μάλιστα, να γεννήθηκαν περισσότερα. Η νέα συνθήκη έχει αυτό το χαρακτηριστικό: Προκαλεί τις αντιλήψεις μας. Η πρόκληση της εποχής είναι να στοχαστούμε πάνω στο πεδίο της κινούμενης άμμου, με τους χάρτες και τα εργαλεία που διαθέτουμε. Να δημιουργήσουμε ένα διαφορετικό πλαίσιο σχέσεων μεταξύ ανθρώπου και μηχανής, στο οποίο οι μηχανές θα είναι «ορατές» στην κοινωνία. Αυτό δεν γίνεται μόνο σε επίπεδο νόμων, αλλά και μέσω καθημερινών πρακτικών, οι οποίες βρίσκονται τοποθετημένες γύρω από την τεχνολογία (Suchman, 2023).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνικές

διαΝΕΟσις (2024). *Τι πιστεύουν οι Έλληνες – 2024*. Ανακτήθηκε από: <https://www.dianeosis.org/research/ti-pistevoun-oi-ellines-2024/>

διαΝΕΟσις (2026). *Τι πιστεύουν οι Έλληνες για την Τεχνητή Νοημοσύνη*.

Μήτρου, Λ. (2023). Μερικές εισαγωγικές σκέψεις. Στο Λ. Μήτρου (Επιμ.), *Μπορεί ο αλγόριθμος....* Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Mills, C. W. (1959). *Η κοινωνιολογική φαντασία*. Παπαζήση.

Zuboff, Sh. (Μτφ. Νικολοπούλου, Γ.) (2020). Ο Μεγάλος Άλλος: ο καπιταλισμός της επιτήρησης και οι προοπτικές ενός πολιτισμού της πληροφορίας. Στο W. Weaver, A. Turing, W. McCulloch, N. Wiener, H. Putnum, D. Chalmers, E. Fredkin, L. Manovich, D. Cavallaro, RR. Braidotti, T. O'Riley, Sh. Zuboff, A. Negri & G. Deleuze (Επιμ. Μ. Πατνιώτης & Μ. Τραιανός), *Εισαγωγή στις Ψηφιακές Σπουδές*. Ροπή.

Ξενογλώσσες

Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2020). The wrong kind of AI? Artificial intelligence and the future of labour demand. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 13(1), 25-35.

Atkinson, R. D. (2018). *Testimony of Robert D. Atkinson, President, Information Technology and Innovation Foundation, Before the Little Hoover Commission, Hearing on Economic and Labor Force Implications of Artificial Intelligence*. Information Technology and Innovation Foundation. Retrieved from: <https://lhca.gov/wp-content/uploads/sites/lhca.gov/files/Reports/245/WrittenTestimony/AtkinsonJan2018.pdf>

Bostrom, N. (2014). *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*. Oxford University Press.

- Bousquette, I. (2025, October 1). A godfather of AI remains concerned as ever about human extinction. *The Wall Street Journal*. Retrieved from: <https://www.wsj.com/articles/a-godfather-of-ai-remains-concerned-as-ever-about-human-extinction-ec0fe932>
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. W. W. Norton & Company.
- Campolo, A., & Crawford, K. (2020). Enchanted Determinism: Power without Responsibility in Artificial Intelligence. *Engaging Science, Technology, and Society*, 6(0), 1-19.
- Capstick, E., Etchemendy, J., Fattorini, L., Gil, Y., Kariuki, N., Maslej, N., Parli, V., & Perrault, R. (2025). Chapter 8: Public opinion. In N. Maslej, L. Fattorini, R. Perrault, Y. Gil, V. Parli, N. Kariuki, E. Capstick, A. Reuel, E. Brynjolfsson, J. Etchemendy, K. Ligett, T. Lyons, J. Manyika, J. C. Niebles, Y. Shoham, R. Wald, T. Walsh, A. Hamrah, L. Santarlaschi, J. B. Lotufo, A. Rome, A. Shi & S. Oak., *The AI Index 2025 Annual Report* (pp. 395-414). AI Index Steering Committee, Institute for Human-Centered AI, Stanford University. DOI:[10.48550/arXiv.2504.07139](https://doi.org/10.48550/arXiv.2504.07139)
- Casilli, A. A. (2025). *Waiting for robots: The hired hands of automation*. University of Chicago Press.
- Crawford, K. (2021). *Atlas of AI: Power, Politics, and the Planetary Costs of Artificial Intelligence*. Yale University Press.
- Cugurullo, F., & Acheampong, R.A. (2024). Fear of AI: an inquiry into the adoption of autonomous cars in spite of fear, and a theoretical framework for the study of artificial intelligence technology acceptance. *AI & Soc*, 39, 1569-1584. DOI:[10.1007/s00146-022-01598-6](https://doi.org/10.1007/s00146-022-01598-6)
- European Commission's Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion (DG EMPL) (2025). *Commission survey shows most Europeans support use of artificial intelligence in the workplace*. Retrieved from: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/commission-survey-shows-most-europeans-support-use-artificial-intelligence-workplace-2025-02-13_en
- Dupont, J., Ali, V., Baron, D., Price, A., & Wride, S. ITIF (2024). *What Does the US Public Think About AI?*. Information Technology and Innovation Foundation (ITIF) – Center for Data Innovation & Public First. Retrieved from: <https://www2.datainnovation.org/2024-state-of-ai-us.pdf>

Eurostat (2025). Subjective poverty rate falls to 17.4% in 2024. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20251023-1>

Eurostat (2026). 64% of 16–24-year-olds used AI in 2025. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20260210-1>

Flichy, P. (2007). *The internet imaginaire*. MIT press.

Ford, M. (2015). *Rise of the robots: Technology and the threat of a jobless future*. Basic Books.

Gordon, C. (2024). Elon Musk's urgent warning: A digital God is already here. *Forbes*. Retrieved from: <https://www.forbes.com/sites/cindygordon/2024/02/26/elon-musks-urgent-warning-a-digital-god-is-already-here/>

Hao, K. (2025). What even is the AI bubble?. *MIT Technology Review*. Retrieved from: <https://www.technologyreview.com/2025/12/15/1129183/what-even-is-the-ai-bubble/>

Hilgartner, S. (2015). Capturing the imaginary: Vanguards, visions and the synthetic biology revolution. In S. Hilgartner, C. A. Miller & R. Hagendjik, *Science and democracy* (pp. 33-55). Routledge.

Jasanoff, S., & Kim, S.-H. (2015). *Dreamscapes of Modernity: Sociotechnical Imaginaries and the Fabrication of Power*. University of Chicago Press.

Kennedy, B., Yam, E., Kikuchi, E., Pulaand, I., & Fuentes, J. (2025). *AI in Americans' lives: Awareness, experiences and attitudes*. Pew Research Center. Retrieved from: <https://www.pewresearch.org/science/2025/09/17/ai-in-americans-lives-awareness-experiences-and-attitudes/>

Kissin, E. (2025, October 6). Deloitte issues refund for error-ridden Australian government report that used AI. *Financial Times*. Retrieved from: <https://www.ft.com/content/934cc94b-32c4-497e-9718-d87d6a7835ca>

Lee, L., & Vlamis, K. (2026, February 12). Microsoft AI CEO: 'Most, if not all' white-collar tasks can be replaced by AI within 18 months. *Business Insider*. Retrieved from: <https://www.businessinsider.com/microsoft-ai-ceo-mustafa-suleyman-white-collar-tasks-automation-prediction-2026-2>

Luccioni, S., Jernite, Y., & Strubell, E. (2024). Power Hungry Processing: Watts Driving the Cost of AI Deployment?. In *Proceedings of the 2024*

ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (FAccT '24): June 3-6, 2024, Rio de Janeiro, Brazil (pp. 85-99). Association for Computing Machinery. DOI:[10.1145/3630106.3658542](https://doi.org/10.1145/3630106.3658542)

McClain, C., Kennedy, B., Gottfried, J., Anderson, M., & Pasquini, G. (2025). *How the U.S. public and AI experts view artificial intelligence*. Pew Research Center. Retrieved from: https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2025/04/pi_2025.04.03_us-public-and-ai-experts-report.pdf

Miceli, M., Posada, J., & Yang, T. (2022). Studying up machine learning data: Why talk about bias when we mean power?. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 6(GROUP), 1-14. DOI:[10.1145/3492853](https://doi.org/10.1145/3492853)

Muldoon, J., Callum, C., & Graham, M. (2024). *Feeding the machine: The hidden human labor powering AI*. Bloomsbury Publishing.

Polanyi, M. (1966). *The tacit dimension*. Routledge & Kegan Paul.

Poushter, J., Fagan, M., & Corichi M. (2025). *How people around the world view AI*. Pew Research Center. Retrieved from: https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2025/10/pg_2025.10.15_ai_report.pdf

Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). (2024). *Official Journal of the European Union*, L 206, pp. 1-120. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>

Russell, S., & Norvig, P. (2020). *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (4th ed.). Pearson.

Siddiqui, F, Tiku, N., & Dwoskin, E. (2026, February 2). Inside Musk's bet to hook users that turned Grok into a porn generator. *The Washington Post*. Retrieved from: <https://www.washingtonpost.com/technology/2026/02/02/elon-musk-grok-porn-generator/>

Stanford University (2025). *AI and online images are reflecting flawed views of working women*. Retrieved from: <https://news.stanford.edu/stories/2025/10/ai-llms-age-bias-older-working-women-research>

Suchman, L (2023). The uncontroversial 'thingness' of AI. *Big Data & Society*, 10(2). DOI:[10.1177/20539517231206794](https://doi.org/10.1177/20539517231206794)

- Tubaro, P., Casilli, A. A., & Coville, M. (2020). The trainer, the verifier, the imitator: Three ways in which human platform workers support artificial intelligence. *Big Data & Society*, 7(1). DOI:[10.1177/2053951720919776](https://doi.org/10.1177/2053951720919776)
- van Wynsberghe, A. (2021). Sustainable AI: AI for sustainability and the sustainability of AI. *AI Ethics* 1, 213-218. DOI:[10.1007/s43681-021-00043-6](https://doi.org/10.1007/s43681-021-00043-6)
- YouGov (2025). *European Political Monthly: Where do Europeans stand on artificial intelligence*. Retrieved from: <https://yougov.co.uk/international/articles/53210-european-political-monthly-where-do-europeans-stand-on-artificial-intelligence>
- Zhan, E. S., Molina, M. D., Rheu, M., & Peng, W. (2024). What is There to Fear? Understanding Multi-Dimensional Fear of AI from a Technological Affordance Perspective. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 40(22), 7127-7144.

diaNEOsis

diaNEOsis

dianeosis_org

diaNEOsis

diaNEOsis

διαNEOsis

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΛΥΣΗΣ